

Бог

Сяргей Шуна

Слоўнік Свабоды пачнем з *Бога*.

Бог — слова сваё, спрадвечнае, з тых часоў, калі людзі ў нас пачалі адчуваць сябе людзьмі — стварэннямі *Божымі*. Амаль аднолькава гучыць гэтае слова ўва ўсіх славянскіх мовах. Але расейцы так і ня здолелі яго прызвычаіць да сваёй мовы і дагэтуль вымаўляюць яго па-беларуску, зь невыбухным „г“.

Божжа, Божухна, Божанька, Божачка, — зьвярталіся да Яго спрадвеку нашыя людзі.

Бог бацька, казалі з пашанай.

Бог даў — калі шчасьціла ў жыцці.

Бог дасьць — калі спадзяваліся на ўдачу.

Дай Божжа — просячы ласкі.

Памажы Божжа — зычылі працаўнікам.

Сыць Божжа — каб смачна елася.

Радзі Божжа — як сеялі жыта.

Барані Божжа — каб адвёў бяду.

Дзякуй Богу — славячы ўладара Неба й зямлі.

На *Божай пасьцелі* ляжыць той, хто канчае дні свае, аж пакуль ня скажуць: „*Бог узяў*“.

У гэтым стагодзьдзі Беларусь разышлася з *Богам*, пачаўшы нават пісаць гэтае слова з малой літары. За гэта даводзіцца дорага плаціць. „*На Беларусі Бог жыве*“, — сказаў Караткевіч. Нам яшчэ давядзецца дарастаць да гэтай надзеі паэта.

На канец нагадаю амаль забытае ў Беларусі сьветлае й шчырае разьвітаньне: *з Богам!*

Аблігацыя

Антаніна Хатэнка

Тонкія паперыны ўшыркі з даланю бабуля загортвала ў бялюткі кужэльны лахман і клала на дно куфра. Туды, дзе яна хавала фотакарткі сыноў, што згінулі ў войнах, і хатулёк з апранкаю, якую звала „сьмяртэльнай“.

Да куфра не даступіцца — там жывуць лёс і надзея. Ключ ад маленькага кулачка-замочка, нанізаны на адную ніціну з крыжыкам, бабуля носіць за пазухай.

Час ад часу яна адмыкае ў цішыні сваю скарбніцу, дастае пацьмянелыя здымкі й невідуща ўглядаецца ў мінуласьць. Затым, быццам для раўнавагі, выцягвае зь цёмнага закутка перацяты паўразом скрутак і замілавана разгладжвае зеленавата-шэрыя паперы, падобныя да грошай. Усьміхаецца, распавядае, як будзе хораша, калі нехта добры й праўдзівы верне ёй пазыкі, ды яшчэ й зь ліхвою.

Зьберагліся ў хаце *аблігацыі* і тады, калі бабуля ўжо была высокая, над сваімі спадзевамі.

Ейная праўнучка дала скурчаным у трубочку паперам сваё найменьне —

абылгацыі. І пусьціла іх аднойчы на вецер — палётаць. Вырваўшыся на волю, яны ўздымаліся й павольна падалі.

Няспраўджаныя мары, нязбытная вера. Недачаканая адплата. Папяровае займаньне людскога даверу.

Абылгацыі.

Авітаміноз

Антаніна Хатэнка

„*Вітаю!*“ — усміхаецца мне прыязьнік. „*Вітаю!*“ — шапоча лістотаю мая зямля. *Прывітаньнем* поўныя прастора й час. Поўныя жыцьцём, бо *vita* — з прадалёкіх вякоў лацінян і ёсьць жыцьцё, сьвет-*вітамін*, які мы спажываем штохвільна.

Але ўсё часьцей паперадзе гэтага нягаснага *віта-* паўстае недарэчнае неразумнае *а-*. *Авітаміноз*.

Бач, якое адважнае гэтае *а!* Адпрэчвае самое красаваньне-наліваньне — жыцьцё. І мы паволі зьмірваемся, мы дазваляем упартай часьціцы адмаўленьня выракаць нас на пакуты, на балючую нястачу жыцьця. Ці згадваем калі, што самі творым жыцьцё? І што самі мы — ягоная ладная часьціна? Ці жывімся ратавальнай энэргіяй *віта*? Не!

Здаецца, нам, дзівакам, зручней жыць у бядносьці, чымся адказна распараджацца заможным жыцьцём. І пануе ў пахмурным краі *авітаміноз*, недахоп жыцьцёвае сілы, прыгоства й веры.

А чаму паддаемся *авітамінозу*? Чаму не выбіраем чыстае, першароднае *віта*? Яно вядома, жаліцца прасьцей, чым выбіраць, а вінаватыя заўжды знойдуцца.

Пасьміхаецца здэкліва *авітаміноз*: „Якія ж вы, чалавекі, хісткія, няўлюдныя здані, зьялелыя безь *вітаміну* шчасьця“.

Задрывела нашае беларускае шчасьце, *віта-жыцьцё*. І мы, як баязьлівыя зайцы на купінах, азіраемся — хто *адымае вітаміны*? Таго ж ня хочам прызнаць, што самі лянуемся скінуць зь сябе прычэпістую часьціцу *а-* ды чэрпаць нагбом *віта-жыцьцё*.

Агмень

Сяржук Сокалаў-Воюш

Агмень — слова, адроджанае досыць нядаўна. Калі Анатоль Сыс назваў ім свой пазьтычны зборнік, гэта адразу было заўважана беларусамі на Захадзе, а Радзьё Свабода адразу пракамэнтавала ягонае зьяўленьне. Аўтар камэнтару казаў, што *агменю* не фіксуе ніводзін слоўнік беларускай мовы, апроча „Расейска-крыўскага слоўніка“ Вацлава Ластоўскага.

Адраджэнцы пачалі ўжываць слова *агмень* за некалькі гадоў да выхаду Сысавага зборніка. Перадусім таму, што былі нязгодныя з увядзеньнем у афіцыйны ўжытак немілагучнага *ачаг*. Хіба „*ачах*“ можна было асацыяваць з агнём? *Агмень* быў адным з нашых гонараў, адной малой перамогай над палітыкай зрасейваньня беларускай мовы, якая вялася пры дапамозе савецкіх сродкаў масавай інфармацыі і „навукоўцаў“, што ўводзілі ў нашу мову ўсялякія карандашы, бацінкі ці сьпічкі.